

НАЦІОНАЛЬНА АСОЦІАЦІЯ
АДВОКАТІВ УКРАЇНИ

ДОРОЖНЬО-ТРАНСПОРТНІ ПРИГОДИ: ОГЛЯД СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

КОМІТЕТ З ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ НААУ
2023

ДОРОЖНЬО-ТРАНСПОРТНІ ПРИГОДИ: огляд судової практики

1. Щодо відповідальності страховика і винної особи в ДТП.....	3
2. Щодо належного позивача і відповідача.....	4
3. Щодо строків звернення про виплату страхового відшкодування.....	5
4. Щодо відшкодування ПДВ.....	6
5. Щодо фізичного знищення транспортного засобу.....	7
6. Щодо відшкодування шкоди, завданої особою, яка керувала службовим ТЗ.....	8
7. Щодо відповідальності МТСБУ.....	9
8. Щодо стягнення 3% річних, індексу інфляції та пені.....	10
9. Щодо шкоди, заподіяної життю, здоров'ю, і втраченого доходу внаслідок утрати працездатності.....	11
10. Щодо відповідальності внаслідок неналежного утримання дороги.....	12

Редактор:
Шкварко В. І.

Контакти:
04070, м. Київ, вулиця Борисоглібська, 3, 5-й поверх

Комітет з цивільного права та процесу НААУ

Голова Комітету:
Простибоженко О.С.

Електронна пошта:
o.prostybozhenko@mail.unba.org.ua

Щодо відповідальності страховика і винної особи в ДТП

Відшкодування шкоди особою, відповідальність якої застрахована за договором обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, можливе за умови, що згідно із цим договором або Законом у страховика не виникло обов'язку з виплати страхового відшкодування (зокрема, у випадках, передбачених статтею 37), чи розмір завданої шкоди перевищує ліміт відповідальності страховика. У такому випадку обсяг відповідальності страхувальника обмежений різницею між фактичним розміром завданої шкоди і сумою страхового відшкодування. Покладання обов'язку з відшкодування шкоди в межах страхового відшкодування на страхувальника, який уклав відповідний договір страхування і сплачує страхові платежі, суперечить меті інституту страхування цивільно-правової відповідальності.

За змістом статті 1194 ЦК України особа, яка застрахувала свою цивільну відповідальність, у разі недостатності страхової виплати (страхового відшкодування) для повного відшкодування завданої нею шкоди зобов'язана сплатити потерпілому різницю між фактичним розміром шкоди і страховою виплатою (страховим відшкодуванням).

Постанова, Велика Палата Верховного Суду, 04.07.2018, справа №755/18006/15-ц (провадження №14-176цс18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/75296543>

Постанова, Велика Палата Верховного Суду, 03.10.2018, справа №760/15471/15-ц (провадження №14-316цс18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/77197537>

Постанова, Велика Палата Верховного Суду, 14.12.2021, справа №147/66/17 (провадження №14-95цс20)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/102892553>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 03.10.2018, справа №686/17155/15-ц (провадження №61-18840св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/77009093>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 22.01.2019, справа №676/518/17 (провадження №61-8307св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/79313974>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 23.01.2019, справа №750/6218/16-ц (провадження №61-22284св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/79439596>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 20.06.2019, справа №362/5422/15 (провадження №61-22033 св 18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/82826376>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 15.10.2019, справа №369/6204/16-ц (провадження №61-20649 св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/85135468>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 30.10.2019, справа №753/4696/16-ц (провадження №61-30908св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/85903342>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 25.11.2019, справа №668/7779/15-ц (провадження №61-28824св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/85903342>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 18.02.2020, справа №522/1251/15-ц (провадження №61-9573св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/87759910>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 21.02.2020, справа №755/5374/18 (провадження №61-14827св19)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/87793720>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 14.07.2020, справа №525/1592/18 (провадження №61-5831св20)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/90591141>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 05.11.2020, справа №753/10416/17 (провадження №61-14596св19)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/92692142>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 03.06.2021, справа №204/4050/17 (провадження №61-14035св20)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/97393990>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 06.10.2021, справа №362/3043/18 (провадження №61-13063св20)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/100613901>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 16.02.2022, справа №363/5092/18 (провадження №61-3315св20)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/103871563>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 14.09.2022, справа №756/8790/21 (провадження №61-6134св22)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/106329992>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 26.10.2022, справа №645/6088/18 (провадження №61-8502св21)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/107140641>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 23.12.2022, справа №755/13794/19 (провадження №61-18515св21)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/108260330>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 01.03.2023, справа №752/27457/21 (провадження №61-11453св22)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/109345628>

Щодо належного позивача і відповідача

4

Стаття 395 ЦК України визначає види речових прав на чуже майно, до яких належить право володіння.

Речове право на чуже майно, як і право власності, має абсолютний характер. Суб'єкт речового права на чуже майно вступає у відносини з усіма іншими суб'єктами, хто його оточує.

Таким чином, абсолютний характер речового права проявляється в тому, що порушником речового права на чуже майно може бути будь-яка особа з-поміж тих, з ким він вступає у відносини.

Відповідно до статті 396 ЦК України правила про захист права власності, які встановлені главою 29 ЦК України, поширюються на речові права власності на чуже майно.

Якщо порушення речового права на чуже майно, з вини третіх осіб, завдало певних майнових збитків особі, якій належить це право, то ця особа може звернутися за захистом належних їй прав на підставі статті 396 ЦК України.

Факт правомірності володіння майном є достатньою підставою для особи, яка володіє речовим правом на чуже майно, для звернення за захистом цього права.

Відповідно до частини другої статті 1187 ЦК України шкода, завдана джерелом підвищеної небезпеки, відшкодовується особою, яка на відповідній правовій підставі (право власності, інше речове право, договір підряду, оренди тощо) володіє транспортним засобом, механізмом, іншим об'єктом, використання, зберігання або утримання якого створює підвищену небезпеку. Особою, яка зобов'язана відшкодувати шкоду, завдану джерелом підвищеної небезпеки, є фізична або юридична особа, що на відповідній правовій підставі (право власності, інше речове право, договір підряду, оренди, позики тощо) володіє транспортним засобом, механізмом, іншим об'єктом, використання, зберігання або утримання якого створює підвищену небезпеку.

Якщо особа під час керування транспортним засобом має посвідчення водія на право керування транспортним засобом відповідної категорії і реєстраційний документ на транспортний засіб, переданий їй власником або іншою особою, яка на законній підставі використовує такий транспортний засіб, то саме ця особа буде нести відповідальність за завдання шкоди (пункт 2.2 Правил дорожнього руху України, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2001 року №1306).

Також особа, що правомірно керувала транспортним засобом, належить право на відшкодування майнової шкоди, заподіяної цьому майну за рахунок страховика (страхової компанії) винної особи.

Постанова, Велика Палата Верховного Суду, 14.12.2021, справа №147/66/17 (провадження №14-95цс20)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/102892553>

Постанова, Велика Палата Верховного Суду, 03.10.2018, справа №760/15471/15-ц (провадження №14-316цс18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/77197537>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 06.06.2018, справа №597/1070/15-ц (провадження №61-9445св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/74659923>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 07.11.2018, справа №200/21325/15-ц (провадження №61-37571св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/77764056>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 03.04.2019, справа №299/2811/16-ц (провадження №61-15714св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/81107447>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 17.10.2019, справа №300/193/17 (провадження №61-27123св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/85033230>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 27.11.2019, справа №607/3007/16-ц (провадження №61-19519 св 18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/86333455>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 24.03.2021, справа №755/2656/19 (провадження №61-22470св19)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/96501425>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 25.05.2022, справа №503/1597/16-ц (провадження №61-41194св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/104580478>

Щодо строків звернення про виплату страхового відшкодування

У пункті 33.1.4 статті 33 Закону №1961-IV передбачено, що у разі настання дорожньо-транспортної пригоди, яка може бути підставою для здійснення страхового відшкодування (регламентної виплати), водій транспортного засобу, причетний до такої пригоди, зобов'язаний невідкладно, але не пізніше трьох робочих днів з дня настання дорожньо-транспортної пригоди, письмово надати страховику, з яким укладено договір обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності (у випадках, передбачених статтею 41 цього Закону, МТСБУ), повідомлення про дорожньо-транспортну пригоду встановленого МТСБУ зразка, а також відомості про місцезнаходження свого транспортного засобу та пошкодженого майна, контактний телефон та свою адресу. Якщо водій транспортного засобу з поважних причин не мав змоги виконати зазначений обов'язок, він має підтвердити це документально.

Крім того, для отримання страхового відшкодування потерпілий чи інша особа, яка має право на отримання відшкодування, протягом 30 днів з дня подання повідомлення про дорожньо-транспортну пригоду подає страховику (у випадках, передбачених статтею 41 цього Закону, МТСБУ) заяву про страхове відшкодування (пункт 35.1 статті 35).

Згідно з пунктом 36.1 статті 36 Закону №1961-IV страховик (у випадках, передбачених статтею 41 цього Закону, МТСБУ), керуючись нормами цього Закону, приймає вмотивоване рішення про здійснення страхового відшкодування (регламентної виплати) або про відмову у здійсненні страхового відшкодування (регламентної виплати). Рішення про здійснення страхового відшкодування (регламентної виплати) приймається у зв'язку з визнанням майнових вимог заявника або на підставі рішення суду, у разі якщо спір про здійснення страхового відшкодування (регламентної виплати) розглядався в судовому порядку.

Відповідно до пунктів 37.1.1, 37.1.4 статті 37 Закону №1961-IV підставою для відмови у здійсненні страхового відшкодування (регламентної виплати) є:

- навмисні дії особи, відповідальність якої застрахована (страхувальника), водія транспортного засобу або потерпілого, спрямовані на настання страхового випадку. Зазначена норма не поширюється на осіб, дії яких пов'язані з виконанням ними громадянського чи службового обов'язку, вчинені у стані необхідної оборони (без перевищення її меж) або під час захисту майна, життя, здоров'я. Кваліфікація дій таких осіб встановлюється відповідно до закону;
- неподання заяви про страхове відшкодування впродовж одного року, якщо шкода заподіяна майну потерпілого, і трьох років, якщо шкода заподіяна здоров'ю або життю потерпілого, з моменту скоєння дорожньо-транспортної пригоди.

ВС вказує, що попереднє звернення потерпілого у випадках, передбачених законом, до страховика із заявою про виплату страхового відшкодування в порядку, визначеному статтею 35 Закону №1961-IV, загалом не є обов'язковим та не виключає право особи звернутися безпосередньо до суду із позовом про стягнення відповідного страхового відшкодування.

Однак при добросовісній поведінці потерпілої особи та доведеності, що річний строк пропущено через незалежні від потерпілої особи причини, особа може отримати таке відшкодування, пред'явивши вимогу до страховика (страхової компанії) в судовому порядку протягом строку позовної давності.

Постанова, Велика Палата Верховного Суду, 11.12.2019, справа №465/4287/15 (провадження №14-406цс19)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/86402010>

Постанова, Велика Палата Верховного Суду, 14.12.2021, справа №147/66/17 (провадження №14-95цс20)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/102892553>

Постанова, Велика Палата Верховного Суду, 22.02.2022, справа №201/16373/16-ц (провадження №14-27цс21)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/104827809>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 21.08.2018, справа №227/3573/16-ц (провадження №61-15026св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/76290728>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 12.12.2018, справа №641/8243/14-ц (провадження №61-10185св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/78626738>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 20.02.2019, справа №201/8286/16-ц (провадження №61-4898св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/80587960>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 24.04.2019, справа №643/19957/15-ц (провадження №61-9436св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/81436580>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 01.07.2019, справа №513/1275/14-ц (провадження №61-22420св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/82858067>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 18.05.2020, справа №572/49/17 (провадження №61-1570св17)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/89518739>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 25.11.2021, справа №204/5314/18 (провадження №61-17280св20)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/101519356>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 12.05.2022, справа №623/290/21 (провадження №61-9224св21)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/104373341>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 24.02.2023, справа №296/2099/20 (провадження №61-1884 св 22)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/109302860>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 01.03.2023, справа №752/27457/21 (провадження №61-11453св22)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/109345628>

Щодо відшкодування ПДВ

6

Відповідно до пункту 36.2 статті 36 Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» страховик протягом 15 днів з дня узгодження ним розміру страхового відшкодування з особою, яка має право на отримання відшкодування, за наявності документів, зазначених у статті 35 цього Закону, повідомлення про дорожньо-транспортну пригоду, але не пізніше як через 90 днів з дня отримання заяви про страхове відшкодування зобов'язаний у разі визнання ним вимог заявника обґрунтованими прийняти рішення про здійснення страхового відшкодування (регламентної виплати) та виплатити його.

У випадку виплати потерпілій особі страхового відшкодування у вигляді майнової шкоди, пов'язаної з пошкодженням автомобіля, на особистий рахунок, а не на рахунок авторизованого сервісного центру, який є платником податку та який мав би здійснити відновлювальний ремонт автомобіля, із загальної суми цього страхового відшкодування віднімається сума ПДВ.

У разі якщо страхові суми не перераховуються безпосередньо потерпілим, а спрямовуються на придбання у платника податку на додану вартість послуг з ремонту, заміщення, відтворення застрахованого об'єкта, які мають бути використані в процесі його ремонту, то розрахунок суми виплати на таке придбання здійснюється з урахуванням сум податку на додану вартість, які включаються до вартості й виділяються окремим рядком.

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 28.02.2018, справа №757/22706/15-ц (провадження №61-4507 св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/72793656>.

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 03.07.2019, справа №398/1808/15-ц (провадження №61-6656 св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/83230283>.

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 21.08.2019, справа №200/6084/14-ц (провадження №61-7194 св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/83925364>.

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 13.11.2019, справа №212/2534/16-ц (провадження №61-30045 св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/85679063>.

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 11.12.2019, справа №206/5271/14-ц (провадження №61-27551 св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/86468504>.

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 22.07.2020, справа №583/3159/18 (провадження №61-9730 св19)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/90591234>.

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 22.12.2020, справа №565/1210/19 (провадження №61-9485 св20)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/93794828>.

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 21.04.2021, справа №757/37909/17 (провадження №61-159 св21)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/96787915>.

Щодо фізичного знищення транспортного засобу

Статтею 28 Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» визначено, що шкода, заподіяна в результаті ДТП майну потерпілого, – це шкода, пов'язана: з пошкодженням чи фізичним знищенням транспортного засобу; з пошкодженням чи фізичним знищенням доріг, дорожніх споруд, технічних засобів регулювання руху; з пошкодженням чи фізичним знищенням майна потерпілого; з проведенням робіт, які необхідні для врятування потерпілих у результаті ДТП; з пошкодженням транспортного засобу, використаного для доставки потерпілого до відповідного закладу охорони здоров'я, чи забрудненням салону цього транспортного засобу; з евакуацією транспортних засобів з місця ДТП.

Відповідно до статті 30 ЗУ «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» транспортний засіб вважається фізично знищеним, якщо його ремонт є технічно неможливим чи економічно необґрунтованим. Ремонт вважається економічно необґрунтованим, якщо передбачені згідно зі звітом (актом) чи висновком про оцінку, виконаним оцінювачем або експертом відповідно до законодавства, витрати на відновлювальний ремонт транспортного засобу перевищують вартість транспортного засобу до дорожньо-транспортної пригоди. Якщо транспортний засіб вважається знищеним, його власнику відшкодовується різниця між вартістю транспортного засобу до та після дорожньо-транспортної пригоди, а також витрати на евакуацію транспортного засобу з місця дорожньо-транспортної пригоди.

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 15.03.2018, справа №564/2464/14-ц (провадження №61-5059св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/72819375>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 03.06.2018, справа №444/577/16-ц (провадження №61-6285св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/74777124>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 19.09.2018, справа №643/4161/15-ц (провадження №61-13692св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/76673037>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 13.02.2019, справа №207/2838/15-ц (провадження №61-12839св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/79878014>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 14.07.2020, справа №525/1592/18 (провадження №61-5831св20)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/90591141>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 09.12.2020, справа №759/5414/17 (провадження №61-12888св20)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/93666840>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 20.10.2021, справа №205/1314/16-ц (провадження №61-6829св20)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/100613823>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 25.11.2021, справа №204/5314/18 (провадження №61-17280св20)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/101519356>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 18.02.2022, справа №504/3550/13-ц (провадження №61-2279св21)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/103466654>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 14.04.2022, справа №205/7747/18 (провадження №61-8812св21)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/104052619>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 11.01.2023, справа №211/3277/20 (провадження №61-3442св22)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/108414692>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 18.01.2023, справа №559/1253/19 (провадження №61-7141св22)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/108526389>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 26.01.2023, справа №349/487/21 (провадження №61-8156св22)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/108765944>

Щодо відшкодування шкоди, завданої особою, яка керувала службовим ТЗ

8

Аналіз статей 1187 та 1172 ЦК України дає підстави стверджувати, що особа, яка керує транспортним засобом у зв'язку з виконанням своїх трудових (службових) обов'язків на підставі трудового договору (контракту) з особою, яка на відповідній правовій підставі (право власності, інше речове право, договір підряду, оренди тощо) володіє транспортним засобом, не є суб'єктом, який несе відповідальність за шкоду, завдану джерелом підвищеної небезпеки. У цьому випадку таким суб'єктом є законний володілець джерела підвищеної небезпеки – роботодавець.

Згідно з частиною першою статті 1172 ЦК України юридична або фізична особа відшкодовує шкоду, завдану їхнім працівником під час виконання ним своїх трудових (службових) обов'язків.

Під виконанням працівником своїх трудових (службових) обов'язків необхідно розуміти виконання роботи згідно з трудовим договором (контрактом), посадовими інструкціями, а також роботи, яка хоч і виходить за межі трудового договору або посадової інструкції, але доручається роботодавцем або викликана невідкладною виробничою необхідністю як на території роботодавця, так і за її межами протягом усього робочого часу.

Таким чином, шкода, завдана внаслідок ДТП з вини водія, що на відповідній правовій підставі керував автомобілем, який перебуває у володінні роботодавця, відшкодовується саме володільцем цього джерела підвищеної небезпеки, а не безпосередньо винним водієм.

Винятком може бути випадок, якщо винуватець керував службовим транспортним засобом, але авто використовував у власних інтересах (не виконував завдання, покладені роботодавцем на водія).

Постанова, Велика Палата Верховного Суду, 05.12.2018, справа №426/16825/16-ц (провадження №14-497цс18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/78470372>

Постанова, Велика Палата Верховного Суду, 01.03.2018, справа №201/14573/16-ц (провадження №61-216св17)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/72587457>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, від 14.03.2018, справа №635/4944/14-ц (провадження №61-5951 св 18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/72793689>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 27.03.2019, справа №757/20309/15-ц (справа №757/20309/15-ц)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/80854414>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 11.09.2019, справа №200/13471/16-ц (провадження №61-17366св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/84481485>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 16.04.2020, справа №213/994/16-ц (провадження №61-2673св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/88833642>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 25.11.2020, справа №760/28302/18-ц (провадження №61-12464св20)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/93171039>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, від 16.12.2020, справа №462/970/18 (провадження №61-358св20)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/93708803>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 14.04.2021, справа №640/14435/17 (провадження №61-16594св19)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/96406667>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 07.07.2021, справа №646/989/18 (провадження №61-2225св20)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/98298892>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 08.10.2021, справа №641/7683/19 (провадження №61-16624св20)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/100240440>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 19.10.2022, справа №158/447/21-ц (провадження №61-20206св21)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/107011682>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 02.11.2022, справа №206/1234/19 (провадження №61-6280св22)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/107277438>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 16.01.2023, справа №664/1499/17 (провадження №61-6115св20)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/108553550>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 24.02.2023, справа №296/2099/20 (провадження №61-1884 св 22)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/109302860>

Щодо відповідальності МТСБУ

Відповідно до статті 39 ЗУ «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» передбачено, що моторне (транспортне) страхове бюро України (МТСБУ) є єдиним об'єднанням страховиків, які здійснюють обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів за шкоду, заподіяну третім особам. Участь страховиків у МТСБУ є умовою здійснення діяльності щодо обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.

МТСБУ зобов'язане відшкодувати шкоду, спричинену потерпілим, за певних умов, зокрема, МТСБУ за рахунок коштів фонду захисту потерпілих відшкодовує шкоду на умовах, визначених цим Законом, у разі недостатності коштів та майна страховика – учасника МТСБУ, що визнаний банкрутом та/або ліквідований, для виконання його зобов'язань за договором обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності (підпункт «г» частини першої статті 41 Закону), а за рахунок коштів фонду страхових гарантій відшкодовує шкоду у разі недостатності коштів та майна страховика – повного члена МТСБУ у таких самих випадках (підпункт «а» пункту 41.2 статті 41 ЗУ «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів»).

Статтею 41 Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» також передбачені регламентні виплати з централізованих страхових резервних фондів МТСБУ, зокрема, якщо шкоди завдано транспортним засобом, власник якого не застрахував свою цивільно-правову відповідальність.

Постанова, Велика Палата Верховного Суду, 22.02.2022, справа №201/16373/16-ц (провадження №14-27цс21)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/104827809>.

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 24.10.2018, справа №523/12158/14-ц (провадження №61-23375св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/77607424>.

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 21.11.2018, справа №641/10421/15-ц (провадження №61-5772св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/78297096>.

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 26.09.2019, справа №522/6853/16-ц (провадження №61-35743св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/84659907>.

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 09.10.2019, справа №381/1625/14-ц (провадження №61-25678св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/85110845>.

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 17.10.2019, справа №760/9336/16-ц (провадження №61-33935св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/85354179>.

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 08.07.2021, справа №712/13754/19 (провадження №61-1060св21)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/98170601>.

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 19.07.2021, справа №206/3219/15-ц (провадження №61-19062св20)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/98482890>.

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 02.12.2021, справа №753/17190/18 (провадження №61-4879св21)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/101873325>.

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 12.05.2022, справа №623/290/21 (провадження №61-9224св21)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/104373341>.

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 29.06.2022, справа №489/4987/19 (провадження №61-14454св21)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/105056402>.

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 06.07.2022, справа №641/10491/15-ц (провадження №61-12709св21)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/105233983>.

Щодо стягнення 3% річних, індексу інфляції та пені

10

Відповідно до пункту 3 частини першої статті 20 Закону України «Про страхування» страховик зобов'язаний: при настанні страхового випадку здійснити страхову виплату або виплату страхового відшкодування у передбачений договором строк. Страховик несе майнову відповідальність за несвоєчасне здійснення страхової виплати (страхового відшкодування) шляхом сплати страхувальнику неустойки (штрафу, пені), розмір якої визначається умовами договору страхування або законом.

Згідно з частинами першою і другою статті 509 ЦК України зобов'язанням є правовідношення, в якому одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо) або утриматися від певної дії, а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку. Зобов'язання виникають з підстав, встановлених [статтею 11 цього Кодексу](#).

Відповідно до статті 625 ЦК України боржник не звільняється від відповідальності за неможливість виконання ним грошового зобов'язання. Боржник, який прострочив виконання грошового зобов'язання, на вимогу кредитора зобов'язаний сплатити суму боргу з урахуванням встановленого індексу інфляції за весь час прострочення, а також три проценти річних від простроченої суми, якщо інший розмір процентів не встановлений договором або законом.

У статті 625 ЦК України визначені загальні правила відповідальності за порушення будь-якого грошового зобов'язання незалежно від підстав його виникнення. Приписи цієї статті поширюються на всі види грошових зобов'язань, якщо інше не передбачено договором або спеціальними нормами закону, який регулює, зокрема, окремі види зобов'язань.

Постанова, Велика Палата Верховного Суду, 16.05.2018, справа №686/21962/15-ц (провадження №14-16цс18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/74838873>

Постанова, Велика Палата Верховного Суду, 20.06.2018, справа №308/3162/15-ц (провадження №14-178 цс18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/75296551>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 28.02.2018, справа №442/6904/15-ц (провадження №61-5767св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/72641617>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 27.06.2018, справа №755/82/17 (провадження №61-1860св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/75265711>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 17.10.2018, справа №526/1293/14-ц (провадження №61-20867св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/77696855>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 13.02.2019, справа №456/3525/15 (провадження №61-18269св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/79878708>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 11.04.2019, справа №127/16587/16-ц (провадження №61-29728св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/81425475>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 22.05.2019, справа №760/10719/15-ц (провадження №61-9309 св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/82156770>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 24.07.2019, справа №607/7657/16-ц (провадження №61-12889св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/83335210>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 11.12.2019, справа №761/6406/16-ц (провадження №61-34162св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/86505026>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 03.06.2020, справа №676/3955/17-ц (провадження №61-37169св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/89762933>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 28.10.2020, справа №445/370/19 (провадження №61-10504св20)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/92624668>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 11.11.2020, справа №755/22467/15-ц (провадження №61-2341св19)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/92973151>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 28.07.2021, справа №756/8711/18 (провадження №61-6043св21)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/98728587>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 17.05.2022, справа №569/6553/20 (провадження №61-14827 св 21)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/104453524>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 17.08.2022, справа №761/15232/18 (провадження №61-19661св20)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/105813696>

Щодо шкоди, заподіяної життю, здоров'ю, і втраченого доходу внаслідок утрати працездатності

Згідно зі статтею 3 Закону №1961-IV обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності здійснюється з метою забезпечення відшкодування шкоди, заподіяної життю, здоров'ю та/або майну потерпілих внаслідок дорожньо-транспортної пригоди та захисту майнових інтересів страхувальників.

Страховим випадком є дорожньо-транспортна пригода, що сталася за участю забезпеченого транспортного засобу, внаслідок якої настає цивільно-правова відповідальність особи, відповідальність якої застрахована, за шкоду, заподіяну життю, здоров'ю та/або майну потерпілого (стаття 6 Закону №1961-IV).

Згідно з пунктом 22.1 статті 22 Закону №1961-IV у разі настання страхового випадку страховик у межах страхових сум, зазначених у страховому полісі, відшкодовує у встановленому цим Законом порядку оцінену шкоду, заподіяну внаслідок дорожньо-транспортної пригоди життю, здоров'ю, майну третьої особи.

Шкодою, заподіяною життю та здоров'ю потерпілого внаслідок ДТП, є: шкода, пов'язана з лікуванням потерпілого; шкода, пов'язана з тимчасовою втратою працездатності потерпілим; шкода, пов'язана зі стійкою втратою працездатності потерпілим; моральна шкода, що полягає у фізичному болю та стражданнях, яких потерпілий – фізична особа зазнав у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я; шкода, пов'язана зі смертю потерпілого (пункт 23.1 статті 23 Закону).

Пунктом 27.2 статті 27 Закону №1961-IV передбачено, що страховик (у випадках, передбачених статтею 41 цього Закону, – МТСБУ) здійснює відшкодування шкоди, заподіяної смертю потерпілого, на умовах, встановлених статтею 1200 ЦК України, кожній особі, яка має право на таке відшкодування, рівними частинами. Загальний розмір страхового відшкодування (регламентної виплати) утриманням одного померлого не може бути меншим, ніж 36 мінімальних заробітних плат у місячному розмірі, встановлених законом на день настання страхового випадку.

Зазначена норма права за способом викладення змісту є відсилочною, тобто містить посилання на іншу норму права, а саме на статтю 1200 ЦК України, та може застосовуватися лише в поєднанні із цією нормою.

Згідно з частиною першою статті 1200 ЦК України у разі смерті потерпілого право на відшкодування шкоди мають непрацездатні особи, які були на його утриманні або мали на день його смерті право на одержання від нього утримання, а також дитина потерпілого, народжена після його смерті. Шкода відшкодовується, зокрема, дитині – до досягнення нею вісімнадцяти років (учню, студенту – до закінчення навчання, але не більш як до досягнення ним двадцяти трьох років).

Частиною першою статті 1202 ЦК України передбачено, що відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю потерпілого, здійснюється щомісячними платежами.

Постанова, Велика Палата Верховного Суду, 29.06.2022, справа №477/874/19 (провадження №14-24цс21)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/106264704>.

Постанова, Об'єднана палата Касаційного цивільного суду Верховного Суду, 05.12.2022, справа №304/936/19 (провадження №61-12719сво20)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/107994356>.

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 03.12.2018, справа №715/1586/17 (провадження №61-28576св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/78496604>.

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 11.04.2019, справа №203/6169/16-ц (провадження №61-37276св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/81234659>.

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 30.09.2019, справа №520/13376/15-ц (провадження №61-43063св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/84746742>.

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 31.01.2019, справа №204/6539/16-ц (провадження №61-23449св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/79640827>.

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 05.02.2020, справа №326/440/19 (провадження №61-17499св19)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/87454025>.

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 09.04.2020, справа №753/7486/17 (провадження №61-37342св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/88707397>.

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 09.06.2021, справа №440/510/19 (провадження №61-17890св20)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/97735962>.

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 19.05.2021, справа №607/17727/18 (провадження №61-19929св19)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/97242745>.

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 01.06.2022, справа №577/5482/19 (провадження №61-13591св20)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/104694666>.

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 06.09.2021, справа №723/2128/20-ц (провадження №61-10311св21)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/99426061>.

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 25.11.2021, справа №204/5314/18 (провадження №61-17280св20)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/101519356>.

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 24.01.2022, справа №606/1226/19 (провадження №61-18544св21)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/102765600>.

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 26.04.2022, справа №305/1488/20 (провадження №61-17312св21)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/104165225>.

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 05.10.2022, справа №208/4598/21 (провадження №61-6997св22)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/106660022>.

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 15.02.2023, справа №199/6521/19 (провадження №61-10479св22)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/109302994>.

Щодо відповідальності внаслідок неналежного утримання дороги

Загальні підстави відповідальності за завдану майнову шкоду наведено у статті 1166 ЦК України, за змістом якої майнова шкода, завдана неправомірними рішеннями, діями чи бездіяльністю особистим немайновим правам фізичної або юридичної особи, а також шкода, завдана майну фізичної або юридичної особи, відшкодовується в повному обсязі особою, яка її завдала. Особа, яка завдала шкоди, звільняється від її відшкодування, якщо вона доведе, що шкоди завдано не з її вини.

Отже, для відшкодування завданої майнової шкоди необхідно довести неправомірність поведінки особи; вину заподіювача шкоди; наявність шкоди; причинний зв'язок між протиправною поведінкою та заподіяною шкодою. Наявність усіх зазначених умов є обов'язковою для ухвалення судом рішення про відшкодування шкоди. Відсутність хоча б одного із цих елементів виключає відповідальність за завдану шкоду. У цьому випадку саме на позивача покладено обов'язок довести наявність шкоди, протиправність (незаконність) поведінки заподіювача шкоди та причинний зв'язок такої поведінки із заподіяною шкодою. Водночас відповідач повинен довести, що в його діях (діях його працівників) немає вини у заподіянні шкоди.

Статтею 1 Закону України «Про автомобільні дороги» (тут і далі – в редакції, чинній на момент настання ДТП) передбачено, автомобільна дорога – це лінійний комплекс інженерних споруд, призначений для безперервного, безпечного та зручного руху транспортних засобів.

Згідно з частиною третьою статті 14, частиною першою статті 16 Закону України «Про дорожній рух» учасники дорожнього руху мають право на безпечні умови дорожнього руху, на відшкодування збитків, завданих внаслідок невідповідності стану автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів вимогам безпеки руху. Водій має право на відшкодування збитків, завданих внаслідок невідповідності стану автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів вимогам безпеки руху.

Частиною першою статті 24 Закону України «Про дорожній рух» передбачено, що власники доріг, вулиць і залізничних переїздів або уповноважені ними органи несуть відповідальність за створення безпечних умов руху на дорогах, вулицях і залізничних переїздах, що перебувають у їх віданні.

Основними обов'язками органу державного управління автомобільними дорогами загального користування є, зокрема, розроблення та реалізація заходів з безпеки дорожнього руху; забезпечення безперервних, безпечних, економічних і зручних умов руху транспортних засобів з нормативними технічними характеристиками і навантаженнями; організація будівництва, реконструкції, ремонту та утримання автомобільних доріг за встановленими для них будівельними нормами, державними стандартами і нормами; забезпечення технічного нагляду за станом автомобільних доріг; виявлення аварійно-небезпечних місць (ділянок) та місць концентрації дорожньо-транспортних пригод на автомобільних дорогах і здійснення заходів щодо їх ліквідації; (пункти 4 – 6, 9, 10 статті 11 Закону України «Про автомобільні дороги»).

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 20.12.2018, справа №185/8229/16-ц (провадження №61-27678св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/78750399>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 13.02.2019, справа №0508/1310/2012 (провадження №61-5632св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/80783140>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 04.09.2019, справа №335/8271/16-ц (провадження №61-32626св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/84545013>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 09.12.2019, справа №192/2529/16-ц (провадження №61-27659св18)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/86310040>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 07.12.2020, справа №660/29/16-ц (провадження №61-22594св19)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/93373914>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 21.05.2021, справа №753/10817/16-ц (провадження №61-9656св19)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/97103836>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 02.02.2022, справа №447/938/14-ц (провадження №61-1705св21)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/103282528>

Постанова, Касаційний цивільний суд Верховного Суду, 22.06.2022, справа №373/546/21 (провадження №61-19989св21)

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/104896827>

Ми дуже цінуємо ваш час, тому хочемо поінформувати про телеграм канал НААУ, на якому лише актуальні новини та заплановані заходи –

<https://t.me/InfoUNBA>

Також у вас є можливість першими дізнаватися про всі акредитовані навчальні заходи, цікаві статті колег та огляд правових позицій ВС за допомогою телеграм каналу Вищої школи адвокатури НААУ – <https://t.me/hsaorgua>

